

Lenka Švidrnichová
Axiologická modalita ve francouzštině
Diplomová práce
Ústav románských studií FF UK – 2015
Posudek oponenta

Po technické stránce má práce všechny základní náležitosti, vytknout lze jen několik překlepů v českém textu i ve francouzských příkladech (*hereusement, malheureusement*, str. 23, nepřijemná chyba se vloudila do dotazníku : *je chérie*). Bibliografické odkazy jsou uváděny v poznámkách pod čarou většinou v základním formátu, což je poněkud nepraktické, lépe je odkazovat přímo v textu (Le Goffic 1993: 425) a prostor pod čarou rezervovat skutečně doplňujícím/vysvětlujícím poznámkám, jako je tomu např. v poznámce 74 na str. 24. Titul celé práce je vzhledem k obsahu nepřiměřeně široký, nějaký vymezující podtitul by byl určité na místě.

Pokud jde o obsahovou stránku, strukturaci textu a celkové metodologické pojetí, se práce jeví jako méně uspokojivá. V kapitolách 2 a 3 se diplomantka pokusila kriticky zhodnotit alespoň některé ze zásadních referenčních prací, nicméně již v pojetí „výchozího bodu“ pro praktickou část je mnoho nejasného. Na str. 19 je jako výchozí zdroj práce uvedena *Grammaire méthodique du français*, ovšem o stránku dále je za „výchozí bod pro náš výzkum“ vydávána definice A. Jackiewiczové, jež ovšem není úplně kompatibilní s pojetím GMF, podle níž se modalita výpovědi dělí na afektivní a evaluativní. Evaluativní modalita má pak dva podtypy, tj. modalitu epistemickou a axiologickou (viz str. 14). Diplomantce je přitom, jak se mi zdá, bližší pojetí Kerbrat-Orecchioniové, pro níž jsou verbes de sentiment stejně axiologická jako verbes de jugement. Nerozumím pak ani poznámce na str. 30, kde autorka uvádí, že „s pojmem *afektivní modalita* však dále operovat nebudeme, především proto, že s tímto typem modalit většina gramatik a dalších lingvistických prací vůbec nepočítá.“, a to s odkazem na tabulku 1 (str. 14), kde se objevuje právě u GMF a Kerbrat-Orecchioni (!).

Pokud jde o výběr „konkrétní škály emočních sloves“ (str. 30 a násl.), tak samo konstituování tohoto souboru je velmi nepřesvědčivé. V prvním kroku je sestaven seznam několika sloves na pozitivní i negativní škále (analogicky k B. Levinové) a z nich jsou pak následně mnohá vyřazena („Jak lze sledovat, vybraná slovesa jsou stále z pohledu příliš nesourodá.“ (str. 31). V druhém kroku jsou vyřazena slovesa, jež podle *Méthodes en syntaxe* fungují syntakticky odlišně od *aimer* (proč?), dále pak slovesa „málo citově angažovaná“, mezi nimiž např. i *mépriser*, jež je ovšem uvedeno v tabulce 6 (str. 32) jako antonymum k *idolâtrer*! Vybraná slovesa jsou následně „definována“ na základě lexikografických definic v *Le Petit Robert* (?). Nechápu, proč autorka nesáhla i po záporných variantách (např. ve smyslu carré sémiotique), tedy *ne pas détester, ne pas haïr*, viz slavné > *Je ne vous hais point*.

V dalším výkladu pak následuje kvantitativní analýza emočních sloves, jejíž první etapou je frekvenční analýza z diachronního pohledu (6.1.) Ta je sama o sobě velice problematická, neboť klade na stejnou úroveň slova dědičná (*aimer*, což mimochodem není výpůjčka z latinského *amare*, nýbrž právě mot héréditaire, *chérir* a *haïr*) a několik latinizujících výpůjček. Datace prvních výskytů má minimální vypovídající hodnotu, k pravopisným variantám (*aorer* vs *adorer*, formy bez accentů atd.) autorka v zásadě nepřihlíží, o slovesu *idolâtrer* se dozvídáme na str. 40, že mohlo být zařazeno mezi vybraná emoční slovesa vzhledem k „sémantickému přechodu“ zaznamenaném ve 4. vydání Slovníku Fr. akademie (1762) – pro úplnost je třeba dodat, že tento „přenesený“ význam je uveden pouze poznámkou : „Il est aussi actif, & signifie figurément Aimer avec trop de passion“. U

takto omezeného vzorku by bylo možné sledovat nejen lemmata (viz poznámku 109 na str. 41), tedy infinitivní podobu sloves, nýbrž i alespoň několik dalších finitních/nefinitních tvarů. Patrně to byl případ u slovesa *chérir* (viz str. 43), ovšem již nikoli pro *aimer* (*ma bien-aimée* aj.).

Na str. 64 autorka poznamenává, že „prvním (klíčovým podle 8.1. – pozn. J.Š.) faktorem, který by mohl mít potenciálně vliv na míru axiologické modality *aimer*, je tedy slovesná osoba.“ V posledním odstavci na str. 80 pak ovšem autorka konstatuje, že „vliv slovesné osoby naopak na základě analyzovaných dat není možné doložit“.

Problematickým se mi rovněž jeví přiřazení určitého stupně axiologické modality určitým funkčním stylům. Naprosto nechápu, proč prostě sdělovací styl (tj. texty psané v tomto stylu) by měl mít vyšší axiologicko-modalitní hodnotu než ostatní, zejména než beletristické a řečnické. Rovněž rozdělení textů ve Frantextu na romány a odborné texty je třeba posuzovat s nejvyšší opatrností, neboť pod odborné jsou zařazeny i eseje. Tak např. *Smutné tropy* Lévi-Strausse, pokládané za jedno z nejúžasnějších literárních skvostů 20. století, autorka vydává za odborný text, v němž lze najít i sloveso *chérir* (str. 49). V následující ukázce (16) autorce uniklo, že je zde citován starší autor (Léry?, Thévet?, Montaigne?) Komentář je následující : „Neosobní a méně subjektivně zabarvený způsob užití slovesa je zde vyjádřen infinitivní konstrukcí nacházející se v pozici sekundárního predikátu. Také v následujících ukázkách se subjektivita výroku zdá být potlačena, neboť se autor vyjadřuje ve 3. osobě.“ Ještě bych poznamenal, že *Tristes tropiques* začínají větou : *Je hais les voyages et les explorateurs*.

Na str. 67 je komentována věta (24) : *J'aime ce bruit de déchirure*. Jde tu o „demonstraci případu, kdy *aimer* převrací axiologickou hodnotu původně negativního nominálního syntagmatu *bruit de déchirure*.“ Jak tomu všemu rozumět? V následujícím příkladu (*J'aime bien mes pinceaux ...*) je „míra axiologické modality prvního výskytu slovesa *aimer* (...) zesílena příslovcem *bien* (...)“. V prvním příkladě má syntagma „*bruit de déchirure*“ axiologickou hodnotu, v této druhé větě má sloveso *aimer* axiologickou modalitu, tudíž, vrátíme-li se k prvnímu příkladu, (*J'aime ce bruit ...*), tu máme sloveso s axiologickou modalitou a komplement s axiologickou hodnotou. A jak modalitně označit tuto výpověď jako celek? (Podle Le Goffica mluvíme o modalité d'énoncé).

V závěru nemohu skrýt své rozpaky nad touto prací. Autorka si jistě dala mnoho práce s vyhledáváním a grafickým zpracováním dat, nicméně většina příkladů uváděných ve druhé části je posuzována značně subjektivně, bez potřebné lingvistické argumentace – proč např. imperfektní tvar (*J'aimais la vie, dit-elle*, (37 na str. 71) je pokládán za intenzifikující, atd. atd.

Navrhované hodnocení nemůže být lepší než dobře – kéž by obhajoba pomohla vyjasnit alespoň některé nejasnosti.

9.9. 2015

Jaroslav Štichauer
oponent